

Budapest, 1879.

31. szám.

Julius 31.

Megjelenik minden csütörtökön. — Előfizetési ár : egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt. — Hirdetések ára : 4 hasábos petit sor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a Szent-István-Társulat igazgatóságához, a kéziratokat a lapszerkesztőségéhez (IV. Lövész utca 13. sz.) kérjük küldeni

Polgárerény és iparszabadság.

I.

(M—y.) Az a nagy szabadság, melyet a mai kor mint hosszú küzdelmeinek legdicsebb vívmányát mutatja föl, s melyért annyi nemes elvnek kellett a társadalomból kiküszöböltetnie, ugyancsak bőségesen termi gyümölcsét. Kezd a világ gyomra romlani tőle, mint a sok édességtől. Nagy szemeket mereszhetnek azok, kik a néha napján, kivételesen használható nyaláncsággal akarták elütni azon veszedelmes éhséget, melyeket a jogegyenlőség fogalmának általánosítása hozott létre s méltán bámulhatnak, midőn a társadalomnak azon eleme, mely eddig beérte kenyérrel, s boldog volt mellette, most, a nagy szabadság korában piskótára vágyik s nem is igen leplezgeti azon jogát, melynélfogva a közös jólléttől a fő rész őt illeti meg. Az a nagy szabadság sokaknak szemérlől levette a hályogot, de nem hozta létre azt, hogy tisztábban lássanak, hanem inkább azt, hogy mily dörék és esztelenek voltak eddig azok, kik oly sokáig a járomban nyögtek, holott az emberi jogok egyenlőségénél fogva már rég megosztani kellett volna a világ szellemi s anyagi kincseit, tekintet nélkül arra, ki me nyit fáradozott azok megszerzésében.

A nagy szabadságból kifolyó ezen eszme most kezd uralkodni s ez fogja vinni a társadalmat az általános forradalomhoz. Egyelőre azonban csak a talajt egyengeti, a küzdőtér, melyen e véres torna lejátszatni fog. S e talajegyengetés két irányban történik: a társadalom ellen elkövetett bűnök szaporításában s a társadalmi erények előlésében.

A legfeltűnőbbben mutatkozik ez a társadalom középtestében, mely annak magvát képezi, a polgári elemben. Sem földmivesek, sem az aristocratia nem adja a forradalmárokat, — ezek csak a középosztályból kerülnek elő, — a többiek csak ugynevezett műkedvelők, — s beleesnek a felzúdult árba hiúságból, vagy nyomorból, mint Mirabeau vagy Rochefort; vagy élire állanak a vérszomjas népnek hirtadászat s diesvágyból, mint a francia forradalom hősei. S az ilyen hősök nagyon jól tudják, hogy hol kell terjeszteni a szabadságot; nagyon jól tudják, hogy a hol még polgári erény létezik, ott a forradalom létre nem jöhet. Erény nem foghat kezét bűnnel.

Ennek ellenébe jött az iparszabadság, vagyis hogy mindenki polgári állás, jelleg, s jog hiányában kénye kedve szerint, teljes szabadsággal gyakorolhat bárminő iparágat; ma itt, holnap ott, rovására mindazoknak, kik a tisztas ipar terén egyszerű úton előkészülve, becsületesen eltöltött tanulási évek után egy helyt megtelepedve, vagy mint annyi évszázadokon át szokásban volt, a tisztas ipart nemzedékről nemzedékre hagyományozva, közbeesülésben álló családot alapítottak. A csehrendszernek meg volt azon a társas életre kiható jótékony eredménye, hogy az ipar képviselőiben nemzeties, családias, s polgárius érzelmeket ápolt, nemes versenyre ösztönzött, minden elfajulást ellenőrzött s bizonyos szabályokat irt elő, melyek megtartása nélkül senki a polgári tisztas állásba el nem juthatott. A gyermek mint tanonez kezdte meg pályáját megszabott évek szerint, s midőn legénysorba lépett, előtte állottak a vándorlasi évek. A csehrendszer megkívánta, hogy a leendő mester lásson városokat, gyűjtsön tapasztalatokat. S mindenütt kész családokba lépett, azok körében

tanult, élemedett, — s mindenütt a család tagjául tekintetett. Ily elembe készülve önállóságra, természetesen, hogy a polgári erényeket a bölcsőnél tanulta, a tiszteletet feljebbvalói iránt, a szorgalmas törekvést, gazdálkodást, takarékoskosságot, s bizonyos tisztult, polgári öntudatot, mely, mint a nemes dicsvágy alapja, erős ösztönül szolgált arra, hogy mielőbb tisztos önállást szerezhesen, s abban magának polgártársai tiszteletét kivívja. S a multak tapasztalása megmutatta, hogy a polgári élet ezen egyszerű iskolájából kikerült egyén a társadalomban a leglényegesebb szerepet vitte, mert iparkodás, szorgalom s becsületes munka által rendszeren vagyronra tett szert, virágzó családot alapított, a közügyekért érdeklődött, s azt tudjuk, hogy minden államnak jólléte nem abban rejlik, ha vannak egyes gazdag emberei, hanem abban, ha vannak gazdag polgárai. A polgári elem jóllétében van az állam jóllétének garantiája.

Nagy Frigyes mondá: »Gazdag és elégedett polgárok a királyok főtámaszai.« Az anyagi jólét azonban kifolyása volt az erkölcsi épségnek, mert az azelőtti időkben az iparos osztályról elmondani lehet, hogy legvallásosabb, legjózanabb s mint állampolgár a legbecsületesebb, — s míg fennállott egész erejében, nem jöhetett létre a birtokaránytalanlás, s ennek révén az elszegényedés, s ebből a rendes fejlődési szabályok szerint az erkölcsök elsatnyulása.

Az iparüző polgári elem feltűnően fogy; fogy mindenütt, de kiváltképen nálunk. Egyrészt a roppant arányban szaporodó ugynevezett diplomatikus osztály, mely megtölti a társadalmat éhenkórász urakkal, másrészt az iparszabadság határtalan önzése nyomja el a polgári elemet. És igen természetes, hogy midőn a polgári állás régi nyombuszát veszíti; midőn lealázva, a legellentétebb elemekkel saturálva lett, vele együtt veszni indul a polgári erény is.

De erről jövőre szölandunk.

A pörirat.

Louis Collas beszélye.

(Folytatás.)

Mély sohaj szállt föl e szavakra a nő kebléből.

»Meg kell lennie?« ismétlé visszafojtott zokogástól reszkető hangon, meg kell lennie, hogy elhagyd anyádat, hogy megmérhetlen távolság legyen közted és anyád között? Szívem megszakad azon gondolatra, hogy téged néhány rövid nap mulva egy hajó elszakít tőlem, talán örökre, s Amerikába, ezen boldogtalan világrészbe visz. Én ide kisértelek, hogy veled töltssem az utolsó órákat, melyek elutazásodtól elválasztanak, de egész az utolsó pillanatig reméltem volna, hogy tekintettel leszesz előhaladott koromra, s megkiméled

anyádat a fájdalmas elválástól. És ime, most azon vagyok, hogy egyedül térjek vissza Párisba, mialatt te ki leszesz szolgáltatva a kéréllhetlen sors önkényének. Avagy talán még nem kérdezted meg szivedet, mi lesz szegény anyádból? midőn majd végig futja a Notre-Dame-des-Champs-utczai lakást, hol azelőtt két szerető szív egymásnak élt, hol minden legesekélyebb tárgy visszaidézi emlékezetébe szeretett gyermekét, ki hosszú számkivetésbe távozott oldala mellől, s fölszaggatja anyai szívének sajtó sebeit. Te nem akard hát tudni, hogy a hírek hallatára, melyek majd jönnek amaz átkos vidékről, a legborzasztóbb szorongatás fogja megszállni szívedet, folytonos nyugtalanság megkeseríteni nappalomat s éjjeletem? Te mindezt nem tudod, nem akard tudni? Oh, édes fiam, mily szomorú jövőnek nézek én eléje! Nem egyszer mondták nekem: Rikárd széptehetségü ifju; erélyes kitartása legyőzte az akadályokat, melyek a művészek elé, pályájuk kezdetén, gördülnek, neki már nem kell más, mint haladni a megkezdett irányban; fényes életpálya küszöbén áll s nincs messze az idő, a midőn neve ragyogni fog azon ünnepelelt festők nevei közt, kiket a nagy közönség rokonszenvével környez. Mindezen dicséreteket a legbensőbb örömmézzel hallgatám, büszke voltam reád, s ezen tudatban boldogságomat találtam, és most, midőn ezen fényes jövő mosolyog ifjuságod felé, midőn azon ponton vagy, hogy majd dicsőségdből anyádra is egy-egy sugárt hinthetsz, most zsákmányul szándékozol magadat odadobni ezen anyagiságba merült világrész boldogtalan lakóinak, kik nem ismernek más vallást, mint az anyagiak vallását, kik előtt minden isteni tisztelet ismeretlen, mely nem hódol a dollár-istennek, kik nem érdeklődnek a művészetek iránt, s nem fognak téged megérteni, valamint te sem leszesz képes velök megbarátkozni. Te nem látod be hát, hogy ezen helyen, mely nem neked való, tehetséged lassankint elsatnyul, erőd kimerül, s hogy azon tehetetlenségbe fogsz sülyedni, mely a valódi művészre nézve rosszabb a halálnál?«

»És ön azt gondolja, kedves jó anyám, hogy én is nem állottam ki kegyetlen kínokat, mielőtt magamat arra elhatároztam volna, mi ellen most anyai szeretete oly hévvel küzd? Azt hiszi, édes anyám, hogy mindarra, mit az imént fölhozott, én magam is száz-százszor nem gondoltam? De, édes anyám tanított meg arra, hogy az élet küzdelem, melynek jutalmát az örökkévalóságban nyerjük el, s hogy vannak az életben megmásíthatlan szükségek, melyeknek a bátor férfúnak tudnia kell magát alávetni. S ez az oka, hogy el kell utaznom.«

»Oh ezerszer szánandó szükségesség, mely kilátásba helyezett anyagi nyerevényen alapszik, melynek eléréséről van szó!«

»Ne mondja ezt, kedves anyám, anyai szíve nem engedi, hogy így vélekedjék rólam; hisz meg van győződve, hogy aljas birvágy soha erőt nem vett rajtam, hogy valami pénzkérdés soha sem fog irányt adni hajlamomnak, soha engem odavezetni, hogy anyagi érdeket eléje tegyek édes anyám boldogságának; de tudja azt is, hogy a rám rótt kötelelességek nem egyeztethetők össze azon lassu siker elérésével, melyet a jövő számomra talán itt is föntartott; hogy nem áll jogomban

visszautasítani az előnyös ajánlatokat, melyeket nekem tesznek, s melyek az idegen világrészben gyorsan elrendő sikert helyeznek kilátásba. Itt haboznom nem lehet, kedves anyám, mivel ott gazdagon jutalmazandó munkám által reményelek azon helyzetbe jöhetni, hogy képes leszek majd szent kötelességemet teljesíteni s atyám becsületét föntartani. A Bréhier nevet tisztán örököltem atyámtól, s most rajtam áll, hogy távol tartsak e névtől minden igazságtalan gyanút, minden sértő czélzást. S ezért leginkább nem szabad megengednem, hogy az amerikai vállalat, melybe boesátkoztam, meghiusuljon. «

Az agg hölgy lecsüggeszté fejét s szomoruan fölkiáltott:

»Az a szerencsétlen pör! Miért is tudtuk mi azt elveszteni! Miért nem tudott szegény boldogult apád!...«

»Ne zúgolódjunk, édes jó anyám«, vágott közbe fájdalmasan az ifju, »a bevégezett tények ellen! Kiméjük meg magunkat hasztalan panaszoktól. Igen, sokkal jobb lett volna, ha atyám nem kölesözi oda Desbains urnak azon pénzösszeget, mely egész vagyónát képezte; de nincs jogunk neki azért szemrehányást tenni, hogy lekötöztetett magának egy közeli rokont egy jó barátot, kit az által a végbukástól megmentett. Jól tudja, kedves anyám, hogy az igen derék, becsületes ember volt; s hogy aztán később nem róta le tartozását, csak azért történt, mivel atyám nem akarta ezen pénz elvonása által kereskedelmi vállalatait hátráltatni s őt a visszafizetés sürgetése által talán oda is vinni, hogy esődöt kelljen hirdetni, mi reá nézve mindenestre kedveszötlen lett volna. Atyám biztos kezekben tudta vagyónát; mi nyugodtak lehettünk; bizton, legesekélyebb aggodalom nélkül nézhettünk a jövőbe, s épen nem volt okunk aggódni, midőn itt-ott költségeket kellett tennünk, s adósságokat csinálnunk, melyeket legnagyobb biztossággal remélhettünk egykoron kiegyenlíteni. Vajjon mi előreláthatuk-e, hogy a halál oly hirtelenül ki fogja ragadni Desbains urat az élők sorából? Vajjon lehetett-e nekünk sejtelmünk is arról, mi fog az ő halála után történni? hogy a mi jogainkat, melyeket oly könnyű volt bebizonyítanunk, félre fogják ismerni, kétségbevonni? De megtörtént, s ez ránk nézve a legkeserűbb csalódás volt; hanem most nincs mást mit tennünk, mint beletalálni magunkat a kényszerhelyzetbe, kivált, minthogy még azonfölül szent kötelezettségek nehezdednek ránk, melyeket a hosszú betegség lefolyása alatt szereztünk, mely sirba vitte szegény jó atyámat, s ezeket minden áron minél előbb ki kell egyenlítenünk. S utazásom Amerikába legezészerűbb eszköznek látszik nekem erre; mert oly előnyöket helyez kilátásba, melyekre itthon évekig kellene várakoznom, ha ugyan képes volnék azokat munkám által itt valaha elérni. Nincs jogom ezeket visszautasítani; ez igazságtalanság volna tőlem azokra nézve, kik biztak becsületességünkben. Így tanultam ezt öntől, édes anyám, és boldogult apámtól, ezt kívánja tőlem az Uristen, erre készlet lelksimeretem, ez mutatja nekem az utat, melyen mindig haladnom kell, s melyen most is szerencsés vagyok haladni.«

E határozott szavakat néhány pillanatnyi csend

követé, mely alatt Bréhier asszony ezerféle gondolatainak menetét látszott követni.

»És mondd meg nekem, kedves fiam«, szóló aztán egyszerre megszakítva a csendet, »biztos voltál te, hogy megnyered a pört, melyet Desbains ur méltánytalan örököse ellen indítanod kellett?«

»Igen, anyám, nekem okvetlenül meg kellett lennem róla győződve; egy döntő irat volt kezeim közt, mely előtt a törvényszék kénytelen lett volna meghajolni; s mely jogainkat kétségbevonhatlanul megállapította; szerencsétlenségünkre, ezen pörirat elveszet.«

»És hogyan veszett el? Hiszen az ügyvéd, kit a pör vezetésével megbíztál, általánosan becsületes derék embernek tartatik, miért nem hozta elő tehát a kérdéses pöriratot a törvényszék előtt? Lám, a szerencsétlenség még gyanakodóvá, bizalmatlanná teszi az embert; furcsa gondolataim támadnak, melyeket alig bírok vissza tartani.«

»Tévedne nagyon, kedves anyám, ha ily gondolatoknak helyt adna szívében; Albanel ur oly férfi, kinek gyöngéd lelksimeretét, kifogástalan jellemét és becsületességét soha senki kétségbe nem vonta. Ments Isten, hogy őt vádoljuk; hogy a szóban levő pörirat elveszett, azt csakis a balsorsnak kell tulajdonítanunk, mely minket üldözni látszik.«

»És mégis, ellenfeled szívesen látott vendég az ügyvéd házánál; mondják, hogy nőül fogja venni leányát.«

»Oh, kérem, kedves anyám!« szóló közbe szenvedélyesen az ifju. »Ne folytassa így! Ezen gyanúsítás méltatlan lenne jó lelkéhez; a bú ne tegye önt igazságtalanná, édes anyám.«

Hangja sokkal komolyabb, erélyesebb lett, és könnyen lehetett látni, hogy a nagy szeretet daczára, melylyel anyja iránt viseltetik, nem engedte volna meg neki, hogy gyanút emeljen azok ellen, kiknek emléke anyjában mindig csak ingerültséget s elkeseredettséget idézett elő.

»Jól van hát fiam«, szóló erre a nő, »tekintettel leszek aggályaidra, és mégis, ha olvashatnék szíved mélyén biztos vagyok benne, hogy ott oly gondolatokat találnék, melyeket ajkaid vonakodnak kiejteni. De ne gondold, midőn így nyilatkozom, hogy ez elégedetlenségemnek kifejezése; nem akarok tovább menni; nem akarom, hogy ezen napokban, melyeket még együtt tölthetünk, borus felhő támadjon köztünk, először életünkben.«

Ezt szólva, kimondhatlan gyöngédség kifejezésével fogta meg fiának kezét s szeretetet sugárzó tekintetét az ifju szeméibe mélyeszté, mintha lelke mélyében olvasni akarna.

»Rikárd«, szóló hozzá nyájasan, »te igazán az a derék, elszánt lélek vagy, a melyről mindig álmodoztam; te igazán azok közé tartozol, kik bátran szembeállanak bármily nehézségekkel, midőn a kötelesség szavát hallani vélik. De, bizonyos vagy-e benne, hogy egyedül azon indokok birtak téged elutazásra, a melyekről nekem szóltál?«

»Biztosítom, kedves anyám, hogy....«

»Nem akarlak faggatni, kedves fiam; őrizd meg titkaidat, ha vannak, melyekről anyádnak nem volna

szabad tudomással birnia; de abban nem birsz megakadályozni, hogy ne vegyek észre rajtad bizonyos mélaságot, mely szemlátomást egészen más okból származik, mint a miről épen most beszélünk; s aggodalmamat megkettőztetve érzem azon gondolatra, hogy te talán a megcsalódott szív csüggettségét viszed magaddal a távol idegen hazába.

»Ha azt gondolja, édes anyám, akkor csak örüljön, hogy elutazom. Jól esik azoknak, kik keserű csalódáson mentek át, vagy hiu reményt tápláltak szívökben, ha elhagyhatják azon helyeket, melyek ezt nekik folyton emlékezetökbe idézik vissza, s ha gyógyulást mehetnek keresni oda, hol nem akarva is megtalálják a feledést. Munkás élet várakozik rám New-Yorkban. A kilátásba helyezett fényes sikerek, melyek majd munkámat koronázzák serkenteni fogják serénységemet. Mondják, hogy ott alant az életküzelem heve, s a megfeszített mindennapi munka a szellemnek nem engednek időt arra, hogy gyönyörködhesék szép álmaiban. Két év, talán kevesebb is, elég lesz nekem arra, hogy tervemet keresztül vigyem s eszközöljem gyógyulásumat; aztán, ha az Isten is úgy akarja, visszatérek hazámba, és tisztában lévén egyszer a multtal, egész biztossággal, teljes önbizalommal szentelem magamat művészetemnek, és akkor talán képes leszek oly műveket is előállítani, melyek helyet biztosítanak számomra azon festők között, kiknek csodálva s magasztalva emlegetik neveiket.«

Az anyja szomoruan rázta fejét; fia lelkesült szavai nem győzték meg őt.

»De mondd meg, Rikárd«, szolt hozzá, »bizonyos vagy te, hogy azon ember, kinek szavára ezen hosszú útra vállalkozol, s ki veled együtt utazik a pósta hajón, hogy azon ember méltó nagy bizalmadra? Biztos vagy te, hogy meg fogja tartani szavát?«

»En erősen hiszem, kedves anyám, különben is már igen késő volna elállanom attól, a miben megállapodtunk.«

»Igen késő!« ismétlé a nő fájdalmas sóhajtással.

Azután fölemelvén fejét, hozzátevé:

»Bocsáss meg, Rikárd; midőn szived amugy is mélyen meg van szomorítva, nem kellett volna még fájdalmasabbá tennem elutazásodat, közbevegyítve nyomasztó érzelmeimet s szomorú aggodalmaimat; de lásd, ezek erőt vettek rajtam, s beszélnem kellett, de most már megenyhült a szívem, most már bátrabb akarok lenni; azon kevés nap alatt, melyeket még együtt töltenünk lehet, visszafójtok magamban minden bút és szomorúságot; azt akarom, hogy ezen utolsó pillanatok kellemes emléket hagyjanak vissza lelkünkben.«

Meglátszott rajta mennyire erőlködik arcvonásainak vidor kifejezést kölcsönözni, s átvitte a beszélgetést oly tárgyakra, melyek nem mozdíthatták elő az érzékenyülést, melyet most már távol akart tartani magától; de könnyen ki lehetett találni a küzdelmet, melyet benne az akarat vívott azon érzelmek ellen, melyeket minden áron iparkodott elpalástolni; elhatározásának daczára sejteni lehetett, hogy szíve mélyén elfojtva rejlik egy fájdalmas érzet, mely a legelső alkalomkor ki fog törni!

Az anyja utolsó tekintetét vetett a kápolnára, melynek árnyképe elmosódott a lejtő ormán, s megfogva az ifju karját:

»Menjünk, fiam!« szolt hozzá.

Lehaladtak a lépcsőkön, melyek a lapályos partkörnyékre vezettek le, s nemsokára eltűntek a beállt est homályában.

III.

Csöndes magány uralkodott már hosszabb idő óta Valentine körül; még mindig mozdulatlanul ült azon egy helyen; a sziklákhöz egyhanguan ütődő hullámok moraja, a mind inkább erősülő szél zugása alig jutott el füleihez; gondolataiba mélyedve, tekintetét az útra függeszté, melyen Bréhier asszony és fia távoztak. Ő bizonyára még tovább is ezen mozdulatlan elmélkedő helyzetben maradt volna, ha az öreg cseléd őt nem figyelmezteti, hogy az idő már későre jár s hogyha még tovább maradnak ki, ez nyugtalanítani fogná Albanel urat.

Valentine erre fölemelkedett minden felelet nélkül, s letérve az ingouvillei lakok felé vezető ösvényre, csöndesen haladt az öreg Angelika előtt; s meglátszott rajta, hogy már legkisebb kedve sincs a csevegéshez, valamint érzéketlen maradt azon nagyszerű látvány iránt is, mely festőiségében mintegy tolokodva tárult szemei elé. Angelika, midőn észrevételeire s ismételt kérdéseire csak egytagú feleleteket kapott, belátta, hogy a kisasszonynak nincs kedve beszédbe ereszkedni, s így az útnak hátralevő része szóltanul folyt le.

Midőn hazajöttek, az est már jól előrehaladt volt, s a tiszta égboltozatot számtalan csillag borítá. Albanel úr már jó idő óta otthon volt. Igen jókedvűnek látszott; nyájas nyílt arca, melyet kétoldalt őszbemenő barkó környezett, meglepedéstől sugárzott; s midőn a fiatal leány mentegetőzött, hogy őt megvárakoztatta:

»Igen jól tetted, kedves Valuskám,« szolt hozzá nyájasan, »hogy fölhasználtad ezen fölséges estét; amugyis nem sokára megjön az idő, a midőn ismét visszatérhetsz Párisba s elfoglalhatod a társadalomban azon helyet, mely téged megillet. Ma orvosoddal beszéltem, s azt mondta nekem, hogy ezentul nincs miért nyugtalanokodnom, hogy ő jót áll egészségedért s bátran állíthatja, hogy ezentul fölséges minden elővigyázat, melyet azelőtt tanácsolt. De másutt is szememre hányták a visszahuzódást, melyre mindezideig kárhozattva voltál, s bizony igazuk van; most már azon akarok lenni, hogy jövőre oly életmódot folytass, oly körben mozogj, mely testi s lelki tulajdonaidhoz mért legyen; és erre nézve intézkedtem is már; te vádolni fogsz engem, előre tudom, holmi tékozlásról, bohócságokról, de megbocsátsz, midőn boldognak fogsz látni, s büszkének azon jó benyomásra, melyet egy atyára, szeretett gyermeke gyakorolhat.«

Ezen este az ügyvéd sokkal közlékenyebb volt, mint rendesen; a nap folytában többekkel találkozott, kik lelkesült dicséretekkel halmozták el leányát. Meglátogatta sógorát is, az öreg városi tanácsnokot, ki agglény volt; ez sokat beszélt neki Valentineről s kérdezősködött, vajjon még most is olyan gyermeked kedélyű-e, mint azelőtt volt? Távolról beszélni hallott

Bocardet urról is és cseppet sem kételkedett, hogy a pontos értesítések, melyeket mindenütt nyerni vélt, ezen fiatal ember legnagyobb előnyére válnak.

Minden a legjobban ment; s mivel Albanel úr csakis leánya jövődöbéli boldogságával volt elfoglalva, nem kívánt egyebet, mint hogy ő maga nyilatkozzék, kész lévén különben elállni nézeteitől, ha ezek komoly ellenvetésre találának.

Valentine félénken figyelmezteté atyját azon veszélyre, melynek magukat kitennék, ha oly kiadásokba ereszkednének, melyeket vagyonuk meg nem bír; s az ügyvédnek sok szavába került, míg leküzdötte a nyugtalanságot, mely leánya arczán mutatkozott. Azon önelégültséggel tehát, mely homlokán visszatükröződött, egész sorát tárta föl előtte a legkedvezőbb kilátásoknak.

»Ma különösen fényes siker koronázta működéseimet a törvényszék előtt«, kezdé beszédét az ügyvéd, »a főlebbezésnél egy igazságos ügyet segítettem diadalra, mely különös balkörülmények összetalálkozása folytán az elsőfolyamodású bíróság előtt megbukott volt. Szerettem volna, kedves leányom, ha jelen leendettél; az én örömöm soha sem teljes, ha neked nincs részed benne.«

»Dolgaim jól mennek; bátran mondhatom, helyes úton járok. Ha az ember nem akar elvállalni minden ügyesetet, akár igazságos az, akár nem, roppant nehéz kezdetben valamire menni; de ha egyszer leküzdötte az akadályokat, melyek ezen életpálya ellen gördülnek, akkor aztán biztos léptekkel haladhat előre. A jó lelkiismeret bizonyítéka mellett megnyeri az ember magának a közbecsülést is, az ügyfelek nem hiányzanak; mert tudják, hogy ügyök, egy becsületes emberre bízva, ki azt nem vállalta volna el, ha igazságtalannak tartaná, az ő védelme mellett, már előre is félig meg van nyerve a törvényszék előtt; az olyannak aztán nem marad egyéb hátra, mint helyesen megválogatni az eseteket. S én, mondhatom, már eljutottam oda; a zátonyon túl vagyok, s most nyugodtan és bizton evezhetek a csendes tengerre. Ma megszámláltam megtakarított vagyonomat, s úgy találtam, hogy ez igen szép összegre rúg, mely hozzácsatolva ahhoz, mely boldogult anyád után rád maradt, igen tekintélyes összeget biztosít számodra; az emberek tudják ezt, s ha Bocardet úr, ki jó választásnak látszanék nekem, nem volna kedved szerént, épen nem leszesz zavarban, őt mással pótolni. Csakhogy már egyszer ki kell lépned a visszavonultságból, melyben eddig kedved telt élni, mint remetének a pusztában. Messze van már az az idő is, kedves gyermekem, melyben anyádat elvesztettük; legközelebb be akarlak vezetni a nagy világba. Ma a többi közt találkoztam a városban főügyészünkkel is.«

»Apropos«, szólott hozzám néhány percznyi szóváltás után, »te leányodban valódi kincset birsch, azt mondják az emberek, s én is jól tudom; miért rejtegeted őt hát oly féltékenyen? Ez nem szép tőled, neked nem szabad őt többé társaságunktól elvonnod. Legközelebb egy estélyt adok; ha te őt nem hozod nekem el, vigyázz magadra, ezt nem tudnám egész életemben megbocsátani!«

»És bizony teljesen igaza volt; én meg is ígertem ezt neki nevedben; tudom, nem fogsz meghazudtolni, ugy-e?«

»Kedves apácskám! Ön az apák legjobbika; jól tudja, hogy nem ismerek más kötelességet, mint önnek engedelmességni.«

Valentine figyelemmel hallgatta Albanel urat, ki mindenféle tervekről beszélt neki; szemei elé varázsolta azon mosolygó kilátást, melyről atyai gyöngédsége álmodott, s midőn aztán kissé megállt beszédében, leánya, fölhasználva ezen alkalmat, hozzáfordult:

»Emlékszik, ugy-e-bár? atyuskám, azon ügy részleteire, melyet nem rég Bréhier ur nevében védett?«

»Hogy-ne! Tökéletesen; van is okom rá visszaemlékezni, miután elég szerencsétlen voltam a pört elveszteni.«

»És gondolja, kedves apám, hogy azt okvetlenül el kellett vesztenie?«

»Habár ez igen kényes kérdés egy ügyészre nézve, nem felelhetek másként, mint igennel, a mint, ugy hiszem, már egyszer tevém is. De legalább megnyugtathatom lelkiismeretemet azzal, hogy mindent megtettem, a mi lehetséges volt, jobb eredmény elérésére.«

»És mégis, midőn ezen pört elvállalta, meg volt győződve, hogy az ügy igazságos, különben nem vette volna magára; kedves apám nem olyan ember, ki lelkiismeretével alkuba bocsátkoznék.«

»Igen, én igazságosnak tartottam azt, mivel akkor egy iratot említettek előttem, melynek előhozatala okvetlenül döntő lett volna védelem előnyére.«

»És ezen pörirat?«

»Hiába keresém azt az iratesomagban! s ezen körülmény az, mely Bocardet ur számára biztosította a sikert.«

»Ez bizony nagy baj!«

»Hogyan! Nagy baj? Biztosítalak, kedves Valentinem, hogy ez nem helyes kifejezés Bocardet urral szemben. Miután minden pörnél az a szokás, hogy az egyik fél veszít, nem látom be, miért bánt az téged, hogy a szerencse nem inkább kedvezett Bréhier urnak, mint az ő ellenfelének?«

»Nincs is itt szó, édes apám, az elsősről, hanem az igazságról!«

»És miből következteted, hogy ez ügy nem az igazság szerént döntetett el?«

»Én ezt nem állítom, kedves apám; de igen fontos okaim vannak azt föltételezni.«

S itt elmondá atyjának azon beszélgetést, melynek véletlenül tanuja volt, gondosan elhallgatva Bréhier asszony kellemetlen kifakadásait. Megindult hangja, melylyel ezen részleteket elbeszélé, eléggé mutatta, hogy teljesen meg van nyerve azon szerencsétlen ifju ügyének, ki magát fájdalmas száműzetésre kárhóztatta, hogy megmentse nevének becsületét s boldogult atyja jó hírnevét.

Az ügyvéd figyelemmel hallgatá leányát s ő maga sem birt magától visszatartani bizonyos rokonszenves érdeklődést a fiatal művész iránt; de aztán hivatkozást tett leánya belátására:

»Hogy ezen pörirat elveszett«, szólott, »ez mindenestre nagy baj; de én mitsem tehetek róla.«

»Hátha mégis ezen irat át lett adva édes apámnak, s aztán valahogy elhányódott!«

»Elhányódott! mily gondolat! Sokkal jobban ismerem én minden reám bízott iratnak fontosságát, hogysen ily hanyagságot engednék meg magamnak. Jól birom fölfogni, hogy Bréhier ur sajnálja azt a nyolcvanezer frankot, melyet a törvényszék vonakodott neki odaitélni; de valóban más tanácsot nem adhat neki az ember, minthogy nyugodjék bele az ítéletbe.

»Ó ugyan egy szóval sem adott kifejezést elégedettségének irántam, s ez csodálatos; de mindenesetre jobban tenné, ha kevésbbé igazságtalannak mutatná magát Bocardet úr iránt is. Azért, hogy valaki pört vesztett, nincs elegendő oka ellenfelét valami becstelenségre képesnek tartani. És nekem bizony legkevésbbé sem tetszettek azon gyanúsítások, melyeket Bréhier úr elárult. Ne feledd, kedves leányom, hogy nem ő az, kinek ez ügyben a szebbik szerep jutott; vissza kell idéznem emlékezetembe azon békülékeny szellemet, melynek a másik fél jelét adta, midőn késznek ajánlott kiegészítésre oly önelhatározással és önzetlenséggel, melyet nem birtam eléggé csodálni, de az ellenfél makacsul visszautasított minden ajánlatot.«

(Folytatása következik.)

T A R C Z A.

A muszka czár és a porosz király a Margitszigeten.

Nagy nehezteléssel volt tele a Hazai s Külföldi Tudósítások 1814 december 14-én megjelent 48-ik száma, mert az ágostai Allgemeine Zeitung, vagy miként később nevezték volt, az augsburgi néni ke hamis hirt tett közzé Magyarországról. Nevezett lap azt állítja ugyanis, hogy Sándor orosz császár, ki a megelőző szeptemberben Budán mulatott vala, a nemesség báljában nem tánczolt, ellenben a »városi redoutban« tartott tánczmulatságban két polgár leánykát német tánczra vitt. Tehát e hirt minden áron meg kellett czáfólni s ezt megtenni annyival könnyebben lehetett, mivel a Hazai s Külföldi Tudósítások szerkesztőségének biztos tudomása volt arról, hogy a dolog ellenkezőleg esett.

A szép czár nagy népszerűségnek örvendett akkorban s a muszka név nem volt oly gyűlöletes, s mondhatni nevetséges, mint jelenben. Különbeu is fejedelmi vendége volt ő a mi uralkodó családunknak s a legnagyobb tisztelet hangján kellett róla szólni. Márpedig ez megkövetelte azt is, hogy őt mindenkép művelt és elfogulatlan férfúnak tüntessék fel a világ előtt. Tehát kijelentették, hogy a muszka felség mindenütt kitett magáért és tánczolt mind a dámákkal mindpedig a polgárkisasszonyokkal.

A bécsi congressus idején volt. A minden oroszok czárjával együtt a porosz király is ott tartózkodott a birodalmi fővárosban és egyik multság a másikat érte, fényesnél-fényesb változásban és ismétlésben. Lovagjáték, melynek tényezői a legelőkelőbb uraságok voltak; tüzjátékok, diszeladások a színházakban, tánczmultságok minden kigondolható czimen s a legkiválóbb főrangúknál, udvari hangversenyek és bálók folyton követték egymást. Boldognak érzé magát, a ki csak egyben is részesülhetett valahogy avagy az érmekből vehetett, melyeket a felségek tiszteletére és Bécsben történt tartózkodásuk emlékezetére vertek.

Bécsben vette kezdetét a multság, hogy Budán folytatását nyerje. A felségek lerándultak Budára, hová különösen az orosz császárt rokonsági kötelék is vonzá. Leányát, a szép Alexandra Paulownát József nádor birta nőül és a látogatás mindenkép szívből eredt volt. Itten is, miként Bécsben, mindent elkövettek, hogy a vendégek ittlétét kedvessé és kellemessé tegyék. Három nagyszerű és fényes tánczmultság tette emlékezetessé azt. Volt udvari bál a királyi várban; adott egyet gróf Sándor, s mindkettejét fölülmulta a városi »pompás és fényes redout.«

Mindkét felség igen lovagias modorban felelt meg az illem szabályainak. Sándor grófnál különösen az orosz császár tisznel is több delnóvel tánczolt, s a mi a »városi redout«-ot illeti, ott mind az orosz, mind a porosz fejedelem egész tüzzel járták a lengyel tánczot, az akkor még jóval innen is annyira kedvelt mazurt. A mitől saját országukban az uralkodói tekintély, a fesz avagy talán a fejedelem és nép közötti hidegség őket visszatartá: az igazi örömet itt a legbarátságosabb országban teljes odaengedéssel élvezhették. Még ők sem tehettek kivételt s befolyása alá estek a magyar szivesség és kedély mindent felelevenítő és fellelkesítő hevének.

Szépek voltak e tánczmultságok, de bármily tündöklők voltak legyen, érdekességben bizonyára túltett rajtok a margitszigeti ünnepély.

Egy egész évtized választ el bennünket ama kortól, melyben a Margitszigetet ősi mivoltában láthattuk. Szépségei csakugy meg voltak akkor is mint most. Legárnyasabb fái, azok a gyönyörű tulipánfák, a hatalmas hársak, a karesu bálványfák abból az időből származnak; és ha azok most is megragadják figyelmünket pompás lombkoronájukkal: akkor a körülök vadon tenyésző sűrű bokrokkal, s a szeszélyesen egymásra csavarodott kuszó növényekkel a merészen feltekeződő rengőkkel valódi őserdőből látszattak kiválni, mely nyájas tisztasai kivételével majdnem járhatatlan. Busongó romok, mohosult szirtfalak, repkénnyel befutott faltörmelékek, melyeknek napról-napra jobban düledező darabjai meszsze a fák közé gurultak, bizonyára oly hangulattal ruházták fel e szigetet, melynek báját mulasztathatatlannul érezni kellett.

Tehát itt, a nádor kedvencz nyaralójában, itt lepték meg az idegeneket a legkedvesebb vigassággal. Szeptember vége felé járt; a szigeten tenyészett szőlők sárgálló fürtjei hívólag intettek a vendégek felé, s az idő a legszerencsésebb eredménnyel kecsgette a rendezőket.

A felségek fényesen felszerelt sajkában közeledtek a sziget felé. Vörös bársonnyal bevont sajka szeldelé a habokat; utána több csolnak szintén felékesítve és füzérekkel ellátva sietett elérni a felséges vendégeket. A legékesebb s legelőkelőbb társaság egyesült itt koszorut alkotni a nagy uraknak: az Eszterházyak, Bathányak, Széchenyiek, Károlyiak, Zichyek, Festeticsek, Pálffyak, s mások mind együtt valának, hogy a Bécsből lerándult Trautmansdorffokkal, a Sagan, Kaunitz, Windischgrätz hercegek- és hercegnőkkel s a többi előkelőkkel méltólag mulattathassák az orosz császárt, a porosz királyt. A multság szürettel vette kezdetét s legvonzóbb benne az volt, hogy a legünnepeltebb budapesti hölgyek, »polgári leánykák« pöröltönyben és pástori ruhában forogtak a szőlős kertben, puttonnyal hordva fel a fürtöket és kedveskedve a felségeknek, a kik bizonyára nem sokat kínáltatták magokat és örömet vegyültek az ily szép pástornék társaságába. A szürettet tüzjáték és kivilágítás követe, melynek fénye az egész Dunát besugárzá. Végül táncz követke-

zett, melyben a felségek a pattogó cigányzene hevében ismét kitétek magokért, s nagy élvezettel nézték a csárdást. Éjjel felé azután a csillagok tündöklő fényénél haza vonult a társaság. Az ünnepély zaja elmult s csak az Allg. Ztg. emlékezett meg róla nem illendő modorban. Az illetékes folyóiratok hallgattak, mert bárkit is megnevezni tiltotta volna a szemérem. Ime azóta oda jutottunk, hogy ma már mindenkit megnevezünk, a ki csak bármily csekély mértékben szerepel valahol; s neheztelet akkor vonunk magunkra, ha valamiképp elmulasztottuk volna bár a leggyarlóbb szereplőt is tüntetőleg felemlíteni. Más idők, más erkölcsök!

Vajda Viktor.

A visszatérő üstökösök.

(Vége.)

Clairant nem engedte magát megrendítetténi azon kételyek és ellenmondások által, melyekkel, nekünk ma megfoghatlan módon, számos kartársa részéről találkozott, — hanem bámulatos kitarással kipuhaltotta azon csillagzatokat, melyek mellett az üstökösnek elvonulni, s a bolygókat, melyekkel utjában találkoznia kellend, és tízenyolcz hónapi szakadatlan munka után kiszámította, hogy visszatérése a Saturnuson át száz és a Jupiteren át ötszáztizennyolcz, összesen tehát hatszáztizennyolcz nappal fog késni azaz, hogy az üstökös jelenlegi pályája egy évvel és nyolcz hónappal kosszabb lesz, mint a megelőző. Más szavakkal: hogy napközele 1759. april közepe felé fogna bekövetkezni; eshetőleg egy hónappal előbb vagy utóbb is, mit nem lehet pontosan meghatározni.

Tudományos jóslat még soha sem keltett ily rendkívüli érdekfeszültséget Európában. És az üstökös megjelent, azon csillagképek pályáján át, melyeket Clairant megjelölt volt s napközelét 1759. márczius 12-ikén érte el, tehát egy hónappal előbb mint a kiszámított időpont. Nem valószínűtlen, hogy ezen különbséget az Uranus és Neptun bolygók befolyása okozta, melyeket Clairant, mivel létezésükről nem volt tudomása, számításaiából kihagyott. A Newtonisták nagy diadalt ünnepeltek. »Meggyőzőbb bizonyítékot még csak gondolni sem lehetett a nehézkedés nagy törvénye mellett, mely — így irt Lalande az újabb kor egyik legkitünőbb csillagásza. »Az 1759. üstökös története« című művében — inntova a természettani alapigazságokhoz számíttatik, melyeknek valósága époly kevéssé vonható kétségbe, mint maga a testek valósága, melyek a vonzást gyakorolják.«

1835-ben a Halley-féle üstökösnek ismét meg kellett jellenie. Damoiseau, ki most az Uranus által okozott háborokat számításba vette; a napközelét november 4-ikére tette; egy másik francia csillagász pedig, de Pontecoulant, a napközelét ugyanazon évi november 15-ikének éjjeli tizenkét órakor ért napközelébe, tehát csak néhány órával későbbben mint de Pontecoulant kiszámította. Egyike volt ez tagadhatlanul a legrendkívülibb műveleteknek, melyeket a csillagászat tudománya évkönyveiben följegyezhetett! Ugyanezen tudós kiszámította, hogy az 1835. üstökös napközele s annak legközelebb bekövetkezendő napközele között 27, 217 napnak kell elmulni; ezen állítás szerint tehát a Halley-féle üstökös legközelebbi megjelenése 1910. május 24-ikén várható. Továbbá kimutatja a csillagászati számtan, a laikus előtt érthetlen számcsoportokban, hogy ezen üstökösnek harmincznyolcz évre van szüksége, míg naprendszerünk legszélső határaitól egy a Naptól körülbelül tizenegy millió német mérföldnyi távol pontig vándorol; hogy azután gyorsan még megszibb távolakba eltűnik s reá tízenyolcz év mulva, miután az Uranus mellett elment, körülbelül hatszázmillió mérföldnyire

van a Naptól. Ezen számok mindenesetre oly óriásiak, hogy általok nem alkothatunk magunknak fogalmat egy határozott távolságról, azonban nem lenne oly nehéz kiszámítani, hogy egy versenylónak hány esztendőre lenne szüksége, míg megfutná a pályát az egyik napközelről a másikig.

Miután az üstökös ismét visszatérése ily módon kiszámított, rájöttek azon gondolatra is, hogy kikutassák, mikor volt az a régiebb időkben a földről látható. Visszamentek a multba s constatálták, hogy ezen üstökös valóban többször, a felállított időközöknek megfelelőleg, észleltet, legelőször Kr. sz. e. 12-ik év októberében.

Az Encke-féle üstökös — így nevezik a berlini csillagda volt igazgatójáról (megh. 1865-ben Spanyolországban), ő volt a legelső, ki pontosan kiszámította pályáját — 1818-ban Pons által fedezettett föl Marseilleben, ki azt azonosnak tartotta az 1805. évben észlelt üstökössel, mit az Encke számításai is megerősítettek. Igen nevezetes ezen kis üstökösnél, melyet, tekintettel visszatérésének gyorsaságára, majdnem bolygónak lehetne tartani, — hogy keringési pályájá, mint Encke kiderítette, évről évre kisebbedett, miből egy ellenállást gyakorló medium, bizonyos, habár csekély tömörségű leb (aether) létezésére következtethetni. Ezen rendkívül csekély tömörségű üstökös keringés-ideje alig valamivel több három évnél.

A Biela-féle üstökös, mely nevét Biela Vilmos osztrák kapitánytól nyerte, ki azt 1826-ban fedezte föl, érdekes példája azon sajátságos hasonlatosságnak, mely a teremtés legnagyobb s legkisebb alkotásai között gyakran előfordul. Valamint bizonyos, csupán göreső által észlelhető növények és állatok, mihelyt bizonyos kort elérték, két önálló egyedde szakadnak, épugy van a Biela-féle üstökössel is. Hat és háromnegyedévi keringési idő után 1832-ben újra látható volt, mindazáltal 1839-ben nem lehetett észlelni pályájának nem kedvező fekvése miatt, midőn a napközelbe lépett. 1846-ban azonban a csillagászok, legnagyobb bámulatukra, kettősen látták. Két üstökös volt az égboltozaton, egyik a másik mellett, mindazáltal úgy látszott, hogy inkább még jobban szétválni, mint egymáshoz közeledni törekednek. Az idén a nevezetes üstökös párt újra várhatjuk; kérdés azonban, vajjon mind a kettőt vagy legalább a két töredéknek csak egyikét is megláthatjuk, miután sem 1866-ban, sem 1872-ben nem észlelték, daczára, hogy a csillagászok mind a két alkalommal a legerősebb távcsövekkel majdnem egy hónapon át mindenfelé lesték.

Csak fárasztanánk olvasóinkat, ha mind a nyolcz ismert üstököst sorban bemutatnók, annyival is inkább, minthogy némelyik közölök szabad szemmel észre nem vehető. Még csak annyit legyen szabad megjegyeznünk, hogy a csillagászat ezen század kezdetétől 1876-ig nem kevesebb mint száznyolczvan üstököst, persze részben igen kicsinyeket, észlelt, és hogy egy-némelyiknek közölök nincs csóvája, míg ellenben mások két sőt több csóvát is hurczolnak maguk után. Az 1680-iki híres üstökösnek, melyről hatvan értekezést tettek közzé, harmincz millió mértföld hosszú csóvája volt; keringési idejét pedig 8814 évre számították ki, úgy hogy a most élő nemzedéknek és a jövődő több mint kétszáznyolczvan nemzedéknek nincs reménye, hogy ezen csudálatos csillagot megláthassa. Megemlítjük még azt is, hogy a kóborok az Encke-féle üstökös pályáján azon eredményre vezettek, hogy a Merkúr bolygó súlyát meg lehetett határozni, valamint a Biela-féle üstökös pályájának rendelkezésére álló kétségtől arra fognak szolgálni, hogy a mi földünk kiszámított súlya hitelesíttessék.

B. f. A.

ROVID HIREK.

— Legfelsőbb adományok. Ő cs. és ap. kir. Fel-sége a kondorfai róm. kath. hitközségnek iskola építésre 150 frtot; továbbá a váczhartányi róm. kath. híveknek iskolájuk helyreállítására 100 frtot, végül Ó-Kocsep, Uj-Hutta, Erdő-Horváthi és Komlóska helységek felhőszakadás által károsult lakosai felségélyezésére ötszáz o. é. forintot méltóztatott legkegyelmesebben adományozni saját magánpénztárából.

— Kitüntetések. Gállfy György belügyminiszteri osztálytanácsos a III. osztályú vaskoronarendet, Roboz István kaposvári lakos a »Somogy« című lap szerkesztője, valamint Hauch Antal zalathnai vegyelemző hivatal főnöke a Ferencz-József rend lovagkeresztjét nyerték.

— Dr. Fraknói Vilmos nagyváradi kanonoknak szegszárdi apáttá való felavatása — amint értesülünk — augusztus 20-ikán, Szt.-István ünnepén fog Nagyváradon végbemeni, mely alkalomból jeles tudósunk a szegszárdi apátság történetére vonatkozó adatokat külön kötetben közzé teendi.

— A spanyol király nemes keblére mutat, hogy a kivégzett Moncasí merénylettevő özvegyének 10,000 francot ajándékozott és leányának évi 1500 frank járulékot ígért saját pénztárából.

— XIII. Leo pápa ő Szentsége Hergenröther József bibornokot bízta meg a vatikáni pápai levéltárak rendezésével, melyek ezentúl a tudósok részére nemcsak megközelíthetőbbek lesznek, de az érdekes okmányok sajtó alá is rendeztetnek.

— A székesfehérvári orsz. kiállítás tiszta jövedelme hir szerint egy a nevezett városban felállítandó ipariskola alapjaira fog szenteltetni Zichy Jenő gr. által.

— Gr. Zichy Ferraris Viktor belügyminiszteri államtitkár, a közte és Asbóth János közt fölmerült kellemetlen ügy tisztázása céljából országgyűlési képviselőkből pártkülönbség nélkül becsületbírósgot kér s egyuttal beadta lemondását, melyet a kormányelnök jóváhagyás céljából már ő Felsége elé is terjesztett.

— A kegyesrendiek tartományi titkárává Fekete Endre főgymn. tanár választott meg, a ki bölcsészeti munkájával már feltűnést okozott. — A szegedi árvizkárosultak javára eddigelé 2.445,347 frt és 1½ kr. gyűlt be. — Budavárában a rendőri szolgálat nagyon gyér lehet, mert zajos betörések szoktak előfordulni. — Edhem pasa nagykövet beadta lemondását és Bécsből Konstantinápolyba tér vissza. — A római Collegium germanico-hungaricum-ból, mely 1552. óta áll fenn, 5488 növendéke (közte 640 magyar) közül 1 (Ludovici Sándor) pápa, 28 bibornok, 46 érsek, 21 prier, 83 püspök, 129 nagyprépost és 1500 kanonok került ki.

I R O D A L O M.

— Megjelent és beküldetett a „Magyar Lexicon“ 32. és 33. füzet; amaz »Birma—Bloemen« szavakig terjedő tartalom mellett néhány ismertebb tengeri nyúlfa rajzával, emez pedig »Bloemfontein—Bolivia«-ig terjedő szöveggel s a krakovidéki parasztok, nemkülönben az attikai nők viseleté előtűntető színezett melléklettel.

— „A pálinka ivásról“ Bartók István irt oktató, jó irányú füzetet a nép számára. A 47 oldalra terjedő füzetet (ára 20 kr.) melegen ajánljuk a ft. lelkészek és tanító urak figyelmébe, hogy lehetőleg terjeszszék a nép között.

Hirdetés.

Riunione Adriatica di Sicurtá biztosító társaság Triesztben.

A folyó hó 16-án Triesztben Daninos Sándor lovag vezér igazgató ur elnöke alatt megtartott rendes közgyűlésen az 1876/78-ik három évi időszak életbiztosításainak mint szintén a mult évi elemi biztosítások zár-számadásai lettek az idevonatkozó 1878. december 31-én lezárt mérlegszámlával együtt a számvizsgálók előleges megvizsgálása és helyesnek találása után a részvényesek elé terjesztve. Miután ama számtalan teltelt tekintve, melyet ezen jelentéstétel magában foglal, a társulat valamennyi ügynökségénél díjtalanul megkapható teljes nyomtatványokra utalnánk, szabad legyen itt csak a főbb mozzanatokot kiemelni. — A terjedelmes jelentéstétel azon részében, mely az életbiztosításokat tárgyalja, kiemeli az igazgatóság, miszerint a gazdasági viszonyok folyton tartó nyomottsága, mint valamennyi társulatnál, ugy a Riunione-nál is egyfelől az új életbiztosítások körül felettebb csekély növekvést s más felől a lezárt szerződések rendkívüli számu törlesztés s bárczaviszaváltásokat vont maga után. — A három évi mérleg időszak alatti újabb szaporulat 9.041,795 forint tőke és 10340 frt járadékot tett ki a különböző osztályzatokban; a leszámolás általi törlések, visszaváltások, halálesetek vagy szerződések lejárta következtében a biztosítási alap 1878. év végével is csak jelentéktelenül tünik nagyobbak mint a mult mérleg időszak végével. Az 1878. december 31-én érvényben maradt biztosítások 18.672,044 frt tőke és 15.644 frt életjáradéki biztosításokat tettek ki az elhalálozási eseteknél, 5.021,812 frt tőke és 34.377 frt életjáradéki biztosítást megélelt eseteknél. A tartalékok, melyekre 4.638,669 frtnyi összeg lett félretéve, 437.512 frttal haladják túl a mult évi számszámadásbeliket. A nyereményrészlettel lezárt biztosítások különleges osztálya 123.394 frt 60 kr nyereményt tüntetett ki, melynek fele 61.697 frt 30 kr, az illető biztosítók között díjilleték fizetéseikhez aránylag fog ki osztatni, még pedig a Riunione szabályrendeletei szerint ezen összeg azonnal ki fog fizet-tetni. — Ellenben a másik fele a társulatnak jut, s ennél fogva az a többi osztályzatok nyereményeivel együtt összesen 164.592 frtot téven ki, az általános mérlegbe bekezeltetett be. A különféle elemi biztosítási szakoknál (tűz, jég és szállítás) az 1878-ik évben kötött biztosítások 982 millió forintnyi összeget értek el biztosítási érték és 6.936.247 frtot díjakban, míg ez utóbbi az 1877-ik évben 6.818,418 forintra rugott, a mi 118,000 frt növekedést tesz ki. A kifizetett károk 4.287,974 frtot tettek ki. A tűz és szállítási biztosításokra félretett tartalék a viszbiztosításokra esedékes részletek levonása után 6.321,089 forintot tesznek ki és pedig 1.363,969 forintot készpénz és 4.959,120 forintot időnkinti díjakban. — Azonkívül a külön jégbiztosítási tartalék, noha az semmi nyereményt sem hozott ismét 50.000 frttal emeltetett, ugy hogy az most a 3.000 forintot elérte. Az összes tartalékok illetőleg az életbiztosítási szakok összege 11.623,422 forintot tesz ki. A viszbiztosítási tárca 991.391 forintra rug. A különböző tartalékok s az összes kiadások leszámítása után az összes üzleteredményből 225.690 frt 26 kr nyeremény tünik ki, melyből a 20 százalékos rész illetéket a nyere-mény tartalék alap részére, a társulat személyzete rész díj illetékeit, s a társulati hivatalnokok takaréki és ellátási pénztára részére esedékes rendes járulékot leszámítva, részvényenként 45 frtnyi osztalék kiosztása határozat-tott, mely f. évi jul. hó 21-én lesz kifizetve. A nevezett hivatalnok pénzár jelenleg 113.552 frtnyi össztkével bír. A két mérleg összeállításából, melyekből az egyik tisztán az életbiztosítási szakot s a másik a többi összes osztályzatokat öleli át, a következő főbb tételek tünnek ki: Vagyon: 1.980,000 frt. Künlevő befizetések a részvényekre, 140,808 frt 51 kr, pénz-tári készlet (az igazgatóság és a főügynökségnél), 907,295 frt 8 kr, az osztrák hitelintézet, takarékpénztárak, és különböző bankoknál, letétemé-nyezett pénzekben, 687.115 frt 41 krajczár, váltó-tárcaiban 2.136,644 frt, értékpapirokban (a két kimutatás szerint) 3.283,900 frt, fekvőségekbén Bécs, Trieszt, Budapest, Brünn, Milánó és Velenczében (melynél a 112,000 frtnyi teher már levonásba tétetett) 111.881 forint 93 kr. Kölcsön értékpapirokra 4.957,119 frt 75 kr, időnkénti díjakban 556,844 frt, előlegek életbiztosítási bárczákra, 1.133,526 frt 53 kr, fizetési számlákon az összes vezér- és főüg-nyökségnél valamennyi osztályban. — Teher: 3.200,000 frt részvénytőke, 363,664 frt 42 kr nyeremény tartalék alap, 11.259,758 forint díjtartalék alap, 287.268 frt kártartaléki alap, 370,185 frt 74 kr fizetési számla külön-féle biztosító társulatnak javára. Miután a közgyűlés az igazgatóság külön-féle jelentéstételeit és előterjesztéseit, melyekben a tartalékok je entekeny nagyobbodása különösen ki van emelve, kiváló elégtűtséggel tudomásul vette, az igazgatóságnak megadatott a felmentésitvény. Az erre következett választásoknál báró Ralli Pál ur az elhunyt Petke A. M. ur helyébe mint igazgatósági tag ujonnan s Schwachhoffer Adolf ur revizornak, Afenduli G. ur revizor helyettesnek ujra megválasztattak

Kiadja a Szent-István-Társulat (Lövész utca 13-dik szám.) — Felelős szerkesztő: **Ágoston Antal.**

Budapest. 1879. Nyomatott az Athenaeum r. társ. nyomdájában (Ferencziek tere Athenaeum-épület.)